SPISY ADOLFA HEYDUKA

XXI.

ČERNÉ RŮŽE

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XXI

ČERNÉ RŮŽE.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1900.

ADOLF HEYDUK:

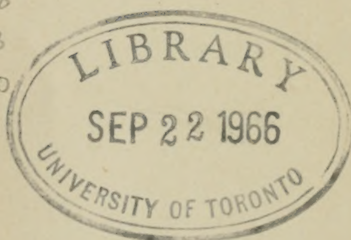
ČERNÉ RŮŽE.

1889 — 1900.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1900.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

DOKTORU

JOSEFU THOMAYEROVI,

UPŘÍMNÝ CTITEL

A. H.

Černé růže.

Mně zdálo se — zlá noc to byla,
a srdce posavade puká —
že na ňadra mi bílá ruka
hrst černých růží položila.

Má prsa třásla se, tvář zbledla
má duše zasténala v bolu,
leč chabá ruka s ňader dolů
těch růží sejmout nedovedla.

Mou mysl zmámila jich vůně,
jich ostrost trnů v srdce vnikla,
a ústa zúpěla a křikla,
a hruď má od té doby stůně.

Co bílých rukou dar as značí?
Toť černé růže Poesie,
jichž osten v srdce mi se ryje,
a přec mé všecko štěstí značí.

Teskný okamžik.

Zas země mládne, ven a ven
šumí to, zvučí a zvoní —
Proč jsem hloub duše rozechvěn?
Vždyť je to všecko jak loni,
jenom má hlava se kloní.

Zas země všecka samý květ,
červený, modrý a bílý,
srdce chce k nebi vyletět,
jásá, — a padá a kvílí, —
umřít by chtělo v tu chvíli.

Po probdělé noci májové.

Čím hvězd více s oblohy se ztrácí,
tím víc záře v duši rozmáhá se,
a mně zdá se, že již nekrvácí,
že chce pučet, že chce kvésti zase,
že chce nazpět v ráje dávnou dobu
pro žár očí, kštice zlatou zdobu,
pro čas, když jsem první píseň pěl,
než jsem klid znal kolébky a hrobu,
než šíp poznání jsem v srdci měl.

Ó kéž možno duchem tak se vznésti,
abych chladně, jako na mne štěstí,
na mezníky žití zapomněl.

Letnice.

Jih teplý v lese hude,
z luk vonný vane dech,
a růže kvetou všude
a nejvíc na hrobech.

A v mladé rána zoři,
po těžkých noci snech,
skvost perel v slunci hoří
a nejvíc na hrobech.

To vše, co z žití sázky
nám zbývá květů všech:
jen růže první lásky —
a růže na hrobech.

Vzdech.

Kol sadu bystřeň perly vrhá slapem,
jiřička hnízdo vije pod okapem,
a z jetele se ozval dětem v jas
křepelčin hlas.

To na hruď pěvci mile klepá Vesna,
i roste srdce; ňadra jsou mu těsna,
ven letí, ven, kde setí metá v klas
motýlům v žas.

Jak častokrát jsi ve tvář líbala mě,
ó Vesno má, své dávajíc mi rámě!
A když mé srdce chvělo se, zrak has',
byl zdráv jsem zas.

Leč v ňadra má strast mnohý koukol sela,
čas vložil utrpení v brázdy čela;
až s jara vyzlatí se nebe zas,
kde budu as?

Což na tom však, kde s polibkem mé ženy
ty sivé skráně budou uloženy,
jen jedna z vás, mé písně, v lepší čas
mou pamět spas!

Zřídlo úkoje.

Skrývám v duši zřídlo písní,
mnohý odnesen jím žal,
za zářící zdroj bych zlata
toho zřídla nezadal.

Když mne život rve a tepe,
beru z něho plnou číš,
a již nad svět křídlem ptáka
volně vzlétám k slunci výš.

Šťasten jsem, nechť lidské oči
v oblacích mne nezřely;
pěl jsem, vzlétal, což je více,
kdy mne osud sestřelí.

Nedůvěra.

Mou mladost dávno objal času rov,
mé oko nemá slz a srdce slov,
by písně růžemi té doby přizdobilo,
když ještě šťastno bylo
a jak král čarodějný slunné říše
z rozkoší žárných rozpěněné číše
sny štěstí pilo!

Zdroj blaha mého zkalen smrtí zlou,
veň život zlostný vnořil ruku svou;
lék z něho nešumí, to jedy z něho syčí,
jež všecku radost ničí;
ba nevím ani, duši-li to k štěstí,
že na plamennou touhou zprahlé tresti
mi píseň klíčí.

Písničkář a píseň.

Zabloudil písničkář světem.
Hned za ním písnička letem:
„Příteli, jak je ti? Rci mi!“
„Víš přec; jdeš stopami mými!“

Šuměl krok zbloudilcův vřesem,
písnička prchala lesem...
„Počkej!...“ „Ne, já se tě bojím;
u hrobu nerada stojím!“

Života štěstí.

Co to jest, co živobytím zovem?
Nic než odříkání, pláč a strach,
aby různých strastí pod okovem
v nic se nerozprchl ten náš prach;
tužba jen, by v času nízké vlně
plout jsme mohli pěkně, pohodlně.

Naše štěstí — květ jahody v mechu;
sotva jara dechem hlavu zveď,
již déšť slzný ulévá ho v spěchu
a dech mrazu mění slzy v led;
ne-li tak, pak vedrem lístky svine,
nebo pod nohama bouře zhyne.

Zvony pláčí.

Zvony pláčí; proč že pláčí asi?
Kmetu-li či dítku osud hlásí?
Pláčí k žití výkřiku či stonu?...
Jedno vše; vždy stejný pláč těch zvonu.

Želí kmeta smutném při odchodu,
želí jeho píle, želí rodu,
jenž se v slzách loučí s mrtvým spáčem?
Či snad dítka, že přichází s pláčem?

Všude pláč — toť dvojí mez je žití,
ať si život hasne, ať se nítí,
k věčnu ten a z věčna ten ať kráčí,
vždycky nářek... Víš, proč zvony pláčí?

S nataženou rukou smrt nás kácí
znamením, že Bůh se neuplácí,
a kdo na svět jde, jen žal má nésti,
proto se zaťatou vchází pěstí.

Může člověk těch dvou mezí žití
srdcem změnit, duchem zjinačiti?
či snad cestu, kterou věčnost kráčí?
Marno! Marno! Víš, proč zvony pláči?

Proto zvony pláčí, proto smutí,
ať smrt v hrob, ať život v svět nás nutí,
strhne někdo z věčna záhad clony?
Zvony pláčí... Víš, proč pláčí zvony?

———

Marná útěcha.

A těšili mne stále:
„Vše promění se, věz!
Kvést bude nenadále
pod tvými okny bez;
snad pták v něm dnes neb zítra
své hnízdo bude vít,
a s ním z chorého nitra,
ti radost bude znít.“

Jak krásně domlouváte!
Rád víru bych vám dal,
leč život častokráte
mé srdce oklamal;
a zima, kde jsem koli,
ta konce nemá již,
i stojím jako v poli
bez Krista vetchý kříž.

Jen havran k němu sletí,
jen stesk a žal a vzdech...
Pták zpěvný chce mít snětí
a hnízdit v lupenech.
Kde lupenů však není,
tam nezjeví se květ;
jeť jiné lidské snění
a jiný v pravdě svět!

Polní kvítí.

Mám polní květy rád. Zda v hrobu prsť
jich někdo pro mne přinese jen hrsť,
bych ucítil, že nebe krásou hoří,
a jaro směje se a divy tvoří?

Či bez těch květů zůstane můj hrob?
Jen o hrst žebřu prostičkých těch zdob;
pak k nohám hloh a lípu k hlavám dejte
a zpěvným ptákům hnízda vít v nich přejte.

Až z lázně jitra stoupne slunce zjev
a v jeho záři ptactvo zladí zpěv,
i já ty písně uslyším snad v hrobě
a tajně stisknu ruce vaše obě. —

Před růží kvetoucí.

Proč v taký soulad půvabu a vnad,
proč v skvostný purpur oděla's se, růže,
že udiven je rozjasněný sad
a zrak tvé krásy sotva chápat může?

Proč jako zlato leskne se tvůj pyl
a na tvém srdci perly rosy jasné,
jež červánek rtem zlatým roznítil
a teskný večer rozvane a zhasne?

Rci, koho přizdobí tvých soubor vnad,
až třesoucí se ruka ulomí tě,
zda nevěstu, či mladou matku snad?
„Ne, pro něžné jsem zkvetla v rakvi dítě! —“

Za rána.

Motýlem do srdce vzpomínka slétla
právě, když píseň v něm vzešla a kvetla;
zavlála křídly a dumala chvíli —
v ranním pak útichu
v písně té kalichu
perly jsou; či by snad slzy to byly?

Čekám.

Jak po zdroji srn štvaný, tratě dech,
já po zášeru toužím temných lesů;
vždyť v hloubce ňader dávno hlubší všech
a stále jitřící se ránu nesu...

Vše strhla bouř, co budoval jsem kdys,
jsem unaven a sláb už k nové práci,
a čekám jen, až jako v Tatrách tis
blesk stihne mě a se skal v řeku skácí.

Kam potom popluji, už jedno jest;
když nemoh' jsem být hrdým stěžněm lodí,
ať rozdrtí mě mořské vlny pěst,
neb chuďas na krb k ohřátí mě hodí. —

Pod střemchou.

Pod střemchou stojím; čelo mé
věnčeno bělostnou třísní.
Volá květ: „Rosy napij se,
zanikne vše, co tě tísní;
napij se z nás a zajásej,
vezmi si příkladem ptáky,
oni již k nebi vylétli,
zapěj a vylétni taky!“

Mohu-liž? křídla umdlena,
raněná ňadra se ouží,
na místě zlatých červánků
před zrakem stíny se plouží.
Jsem jako plavec za bouře,
jemuž vod příboj vzal vesla,
zpívám-li, jsou to vzpomínky,
jež mluví nemocný ze sna.

Smír.

Zorou svában bez stesku a žele
po ružích den tiše na smrt kráčí,
večer s hvězdou na blankytném čele
sdílně líbá jej a luby pláčí.

Lesy zmlkly, z doliny se páří,
noci dech se v diamanty taví...
Tak bych někdy s mírem v klidné tváři
též chtěl mřít i bez růží kol hlavy. —

Lesu.

Zadumaný lese,
druhu mého snění,
potěš chorou duši
v těžkém roztesknění;
zpívej vroucí písně,
hovoř snivé báje,
nes mé srdce k růžím
ztraceného ráje.

K růžím purpurovým,
ne k těm černým znova...
Žel, už černy .všecky!
Žádna purpurová!
Žel, už černy všecky;
zkvetlyť mezi hroby,
purpurové už mi
srdce neozdobí!

Ach to srdce moje
těžké žaly rují;
bolest rozkacená
roste v něm a bují;
těžkým vlády žezlem
krutě duši tepe,
kéž už po všem všudy,
bylo by mi lépe!

U růžového keře.

Dech slunce zrumĕnil dne jasnou tvář
a vynutil v ní veselosti zář,
a všem, co v luhu pestrých bylo květů,
zpěv vonný tiše z něžných plynul retu.

Stál u keře jsem v dumy ponořen,
kde růže snila panenský svůj sen,
v hruď poraněna šípem slunce luku;
já bezvolně svou po ní vztáhl ruku.

Dal k ňadru jsem ji: Moje srdce zdob,
mých písní chrám a vzpomínek mých hrob,
než v knihu schovám tě, bys v písních spala;
zde v zahradě bys přes noc opadala.

A na srdci jsem růži domů nes',
leč do cesty mi vběhl vichru běs,
ten poběhlík, jenž s hvízdotem se točí,
a růži prachem zavál i mé oči.

A chtěl-li bez prachu jsem růži mít,
svou vlastní slzou musil jsem ji smýt,
tak v knize sní; nach zčernal, prchla vůně...
Ach, stejně jako moje srdce stůně!

— -

Popelec.

Také pro mne kvetly růže —
kam se doba poděla! —
není, není jedné ani,
zárodek by umírání
v poupěti už neměla.

Také mně kdys štěstí mladé
popělo — a dopělo,
není blaha, vše-li shrnu,
popelu by černou skvrnu
na svém čele nemělo.

Pozdě.

Mé jaro zaniklo! Zlý byl to chvat,
a já tím prchlým jarem bloudím v snění
po háji junáckého rozechvění,
v němž rudé listí vidím spadávat.

Kde čas, když ráje uprostřed jsem stál
a čekal dne, v němž duše jas se vznítí,
by jako ptactvo z šelestného sítí
roj myšlenek z ní k nebi vylétal.

Ten prchl čas, už dávno odkvapil,
teď těsně spěchá za mnou jeseň ručí
a stále jednou otázkou mne mučí,
proč z číše blaha dřív jsem neupil?

A teď už nelze pít, ztich' její šum,
ač divým žárem zmírá duše v žízni...
Kdo proudem zhrdal dřív, nechť zhyne v trýzni!
Tak bylo vždy, a věčně musí být! —

Bez žele.

Svou mne uchop náručí,
Bouři, prost jsem žele,
zde v té poušti života
nechci bloudit déle;
bez bázně jsem, v záchvěvu,
pojme-li mě hoře,
snadno tíž mou upustíš
někde v šíré moře.

—

Po bouři.

Po bouři! Květ stromů dole je
po cestách snesen v koleje,
potrhán, porván, potřísněn —
smutný máj, smutný jara den!

Pro květy proč lkát u stromu?
V ňader svých rudém průlomu
urvaných víc má každý jich,
nežli je v cesty kolejích. —

Vlny.

Pod okny přívalem potok se zpil,
vln po něm pluje směs,
zřel jsem je stokrát, leč nemyslil
na to, nač myslím dnes.

Prchají, samý jsou hovor a zpěv,
jásot a žert a smích —
ó kéž bych jak vlny chladnou měl krev,
kéž bych byl jednou z nich!

Jelen.

Již zoře nadějí jsem všech se vzdal,
již vše jsem složil do rakve svých přání.
v pul cestě s veselím se potkal žal
a s polibkem druh k druhovi se sklání.

Proč, že mu v cestě jsem, dí ten i ten.
když klidně bloudím bolestí svých poušti?
Nač štvete jelena, jenž postřelen
mře při červáncích noci v lesa houští?

Resignace.

Zvony mého nadšení,
přání mladé lvice,
zaznívátę stále míň,
slábnete vždy více;
co vzlet ondy v duši psal,
jeseň žití stírá;
divný v srdce stesk a žal
stále víc se vtírá.

Radost zastřel blud a klam —
mnohé chvíle klaté —
šílená jak oblaka
úsměv hvězdy zlaté;
dozpíval jsem, dotoužil,
nelze více míti,
hrstku trávy na hrob jen,
v trávu hrstku kvítí!

Zanesení ptáci.

Jak starý javor sobě přicházím,
jak starý javor v zasněženém hvozdě,
a toužím pučet zas a přece vím,
že marno již, že na květy je pozdě.

A skrovná četa drobných popěvkův,
jež sivé hlavě v dumání se vrací,
toť zabloudilé vzkazy lepších dnův,
jen bouří zanesení tažní ptáci!

———

Růže rudé, růže bílé.

Růže rudé, růže bílé,
básně Vesny mladé,
již vás zas ta štědrá kněni
zemi na hruď klade!

Jedněm k svatbě do kytice,
druhým v hrobu vínek,
s hrstkou vzdechů, s hrstkou slzí,
s hrstkou upomínek.

Každému z nás netušeně
jakás na klín spadne:
rudé růže, bílé růže,
básně Vesny ladné!

Prosba.

Hynul jsem ňadry a dumáním tlel,
tesknota nechtěla z hlavy,
nyní však žal můj jak spasitel
v písni své vzkříšení slaví.

Písni! to ubohé srdce mé spas,
smrt až mi do cesty vkročí,
na čelo vlíbej mi něhy své jas,
rukou svou zatlač mi oči!

Utonulý.

Čas podivných vln změtešil se vřavou.
ty ňadrům snesly růže, skráním jiní,
leč v jedno srazily se nad mou hlavou.
co nyní?

Jak socha jsem, jež zapadnula v moři
jak socha živá s rozbolenou duší,
a srdce moje kvete, plane, hoří
a buší.

A růže plynou z něho na hladinu,
leč sluncem v leknínu se mění květy.
toť písně, jimiž rozkvétám i hynu:
mé světy! —

Družky duše.

Na mém žití trnitém
růže nevykvetly,
ale ptáci v jaru svém
hojně naň se slétli.
Zpívali, a co jsem slech',
jiní sotva tuší;
moře písní, zkazek těch
utkvělo mi v duši.

Ať jdu sem anebo tam,
za noci i za dne,
stále v hloubi duše mám
ty své družky ladné.
Každá jako zlatý šíp
plaší žal a zlobu.
Sem, mé písně! S vámi líp
kráčí se to k hrobu.

Smírce.

Do nebe též jsem vstoupit chtěl
k Vašemu stolci, o bozi,
z těch však, jež ondy rád jsem měl,
cestu mi zalehli mnozí.

Za zlé jim nemám, což je víc, —
tužte se, když vás to baví;
smrt, jež jde všemu v světě vstříc,
smíří nás, srovná a spraví.

Letní jitro.

Sbor hvězd se na obloze tratí,
v kraj nebe zlatý roste lem,
noc, bezpočetných světů máti,
lká, slzí — na květech to znáti, —
snad sirou oplakává zem.

V luh slétá sivý holub s báně,
a setbu vlní boží dech;
pták zpívá, slunce lehá v stráně,
a zvonu vísky „Anděl Páně“
chví kovových se na ústech.

Kol všude jas a zvuk a vůně
z rtů děv i růží, bezu, rout;
chléb zraje v kyprém nivy lůně,
vše volno zas. Jen člověk stůně
pod tíží sterých žití pout.

Výsledek.

Měj všecko, co přeje si srdce i duch,
měj korunu, žezlo i říš,
pronikej zemský i nebeský vzruch
a v slunečnou vznášej se výš;

měj myšlenky bohů, jdi věčnosti vstříc
a hvězdami čelo si zdob;
přec není tvůj život na světě víc,
než růžemi zakrytý hrob.

Dar úkoje.

Srdce mi puká, čelo se mi trhá,
balvany smutku život na mne vrhá,
pod jejich tíží mdlá mi klesá noha,
a zhynul bych, kdy v rozželené hrudi
již nebylo by písně, jež mne budí
a rosou svítá z utrpení mnoha:
dar vševládného Boha.

Ó, písni má, ty uplakané dítě,
jež žití mé do zlaté chytáš sítě
jak motýle, by neunik' ti v dáli,
buď při mně již, vždyť na tom světě celém
jen tebou soucitně si rakev stelem,
když jiní, nechať na výsluní stáli,
lhostejně zapadali.

Omyl.

Zas mi růže v hloubce ňader pučí:
plno poupat v listu obalech,
motýlových tužeb křídla ručí
k rozvití jim snášejí můj vzdech.

Hle, již z trhlin poupat krása rudá
ukypřený přizdobuje trs!...
Či se mýlím? snad jen píseň chudá
krvácí mi z rozervaných prs. —

Vězeň osudu.

Snad, bych mu zpíval drobné zvěsti,
lap' osud zbojnickou mě pěstí
a tiskne mě, až zrak se stmívá,
a duch muj tesknou píseň zpívá.

Kéž brzo Bůh mou zmírní muku
a zbojníkovi schromí ruku,
bych nevlídnému ulít' hosti
jak bílý skřivan do věčnosti.

Večer.

Den pouť svou vykonal a mře a hasne.
Ó, jaké jest to umírání krásné,
kdy v ružovitou náruč hlava klesne
a s krásy políbením tiše sesne!
Hle, zlatoskvoucí slunce zář
ve probledlou mu zírá tvář,
a nad čelem mu stojí hvězdy jasné!

Ach, ze světa v ty nebes tajné říše
přál bych si též již odejíti tiše,
jen kdyby vlast mne v milou náruč vzala
a na čelo mně políbení dala
a památkou mi přála svou,
jí hvězdou býti nad hlavou
a věčným pozdravem jí svítit s výše!

—

Přede žněmi.

Klas květů plnou hlavu shýbá,
čil povívá jím větrů chvat,
a slunce paprsek jej líbá,
jenž k nivě s požehnáním pad'.

Ó, klase, na ta žírná lada
již smrt se chystá; klidně trp!
Týž pramen slunné záře padá
i na chystaný tobě srp.

Tužba.

Sivé mlhy dolinou se vinou,
černé stíny po lesích se tísní,
jako skvoucí leknín v nebi plynou
sbory hvězd a v srdci sbory písní,
jež mi jako rajky s palem snětí
duhovými křídly v nitro letí.

Kéž z těch písní někdy v lepší dobu
jedna skvoucí jitřenkou se vznítí
nad sbořenou síňkou mého hrobu,
ne-li však, tu změň se v rosu kvítí:
v rosu růže, jíž mi někdy v kradí
bludná upomínka na hrob vsadí.

Loretánské zvonky.

Vzpomínka na Jana Nerudu.

I.

Smutno, chmurno v povltavském kraji;
vlaštovice houfně odlétají,
bojíce se podzimního chladu,
k jihu táhnou z Hradčan k Vyšehradu.

Cítím náhle, jak mi chladnou líce...
ach, to nejsou družné vlaštovice
slétající z Letné svěžích sklonků,
to jsou zvuky loretánských zvonků.

Snášejíť se v podvečerní dobu,
drahý Jene, tiše k Tvému hrobu,
by Ti, kde jsme v posled s Tebou stáli,
sladkou kolébavku zavzdychaly.

II.

Loretánské zvonky smutně zvoní,
a má hlava na ňádra se kloní;
vzpomnělť na Tebe jsem, Jene milý,
a mé srdce jako dítě kvílí.

Když jich hlasy ondy v hruď nám tryskly,
němě s druhem druh jsme ruce tiskli,
a ty na mne upíraje zraky,
děls: „Slyš, pěji lidu, pějme taky.

Moje máti v podvečerním čase
anděl páně při nich modlila se,
o kéž česká údolí i stráně
věčně věkův chrání anděl Páně!“

III.

Šťastnější jsem, milý Jene, byl,
než jsi v rakev hlavu položil,
a svuj ret když tvým jsem zžehl rtem,
jásal jsem, že též jsem básníkem.

Když jsi políbil mě v bledý ret,
vystih' jsi mé duše ptačí vzlet;
„Snivý hochu,“ děl's, „znám duši tvou,
víc než člověkem jsi poetou.

Střízlivěji na plachý hleď svět,
nechceš-li zlým klamem šedivět
a být loutkou zjevu přeludných;
člověkem být, vrch buď tužeb tvých! — —“

Vše to tam, už kloní se můj den,
z chorých ňader vzlétá trpký sten:
Snadněj v rakev složí hlavu svou,
kdo víc člověkem než poetou!

Klas.

Již rychle zraji, dobře vím,
a brzy přijde čas,
že urván smrtí budu tlít,
jak v poli zbylý klas.

Kéž zrna, jež jsem v srdci měl,
nezhynou všelijak,
a nebude-li člověk syt,
ať syt je aspoň pták.

—

Co zbude.

Ne květy růže již, jen máku
kol hlavy ovíjí mi čas,
zor, bystrý dřív jak kníže ptáku,
mdlou svatojanskou muškou zhas';
vždy světla míň a více stínu,
vždy vůle víc a méně sil,
a není zdroje v země klínu,
bych vláhu z něho pil.

Já lekám se té smutné doby,
v níž zvolna stydne bujná krev
a vadnou ňader květné zdoby
a v slzách zniká jarý zpěv;
ach, nepřeje-li štěstí chudé
již pěvci ani písně lad,
co potom ubohému zbude
než klidně umírat!

Smír.

Svaté ticho v mojí duši...
Mír o zlatých perutích
všecky strasti, všecky žaly
odvanuje z ňader mých.
Srdce, jež se křivdou chvělo,
odpustilo, zapomnělo,
smířen hněv i zloby hřích.

Klidno, ticho jako v hrobě,
jenom v dálných porostech,
pták se ozval naposledy,
s ptákem poslední můj vzdech,
hlavou blahé táhne snění...
v odpuštění, v zapomnění
rád bych do své rakve leh'.

———

Bez úkoje.

Vždy mysli žhavých jisker slet
mě k svaté krásy nutí zdroji,
leč věčně prahne hruď i ret,
a duch svých přání neukojí.

Vždy nedostižen touhy lík,
vždy čin můj vůle nedospívá,
a s okamžikem okamžik
v dál ztrácí se — a žízeň zbývá.

Ach, krásy žíznit budu, vím —
kam obrátím se, všude, všude,
i pak, až s křídlem bělostným
mne anděl smrti líbat bude.

Hynutí.

Vše — my také — bez ustání
hyne, mizí, klesá,
jak když kámen vrhneš maní
do kotliny plesa.

Náhlý příval bublin z dola
z důli v povrch víří,
a vzrušená vody kola
níží se a šíří.

Bubliny, jež vůkol stály,
hynou očividno,
a zas všecko v šíř i v dáli
mrtvo je a klidno.

Vyrovnáno.

Je klidno v přírodě i v mysli,
a s vedrem vyrovnán je chlad;
list révy k plodu stulen svislý,
a zahradníka čeká sad.

Co křiklavým dřív světlem bylo.
to přitlumením zmírnil stín,
a bystřinou co nivy rylo,
skal zprahlý ovlažuje klín.

A klidno v pěvcově též duši,
ten tam je sálající žár,
jenž úpalem svým květy ruší
víc nežli dravých mrazů spár.

Vše zmírněno, vše vyrovnáno,
i srdce radost, stesk a bol;
co v máji bylo vyplakáno,
má rosou zašlých květů stvol.

Míň ruchu v ňadrech pro zpěv vlastní,
víc úcty pro druhů v ní žal;
čin vážný z hravých ondy básní
a planých povzdechů se stal.

Buď k sobě přísnějším, cit káže,
a k druhým více shovívav,
ať k lidstvu útrpně tě váže
všem stejný různých strastí dav.

Ó divný klide v podjeseni,
jenž vešel jsi též v moji hruď!
Ač květů průvodem ti není,
jest s tebou mír — ó vítán buď!

Bez perutí.

Líbá Léto v rozchod Jeseň snící,
vlaštovky se slétly na zvonici;
dojemný jest jejich hovor ptačí
a já rozumím mu stesku pln:
šťasten, kdo můž' k slunci přes zboj vln
v lepší kraje, když se nebe mračí.

Což bych letěl s vámi v slunná zřídla,
družní ptáci! Však kde jsou má křídla?
Zlomená jsou blesku náhlým sletem,
jehož střelou v žalu tuň jsem kles',
když jsem toužil vzhůru do nebes,
za ztraceným štěstím: za dítětem!

Přání.

Čas léta prch', a rosa tuhla v luze,
má do úbočí hvozdů byla chůze,
vše smutniti, vše usínat se zdálo,
ni ptáče jedinké se neozvalo.

Máť příroda si v husté tkala síti
své v podjeseni napředené niti,
a divným záchvatem se k práci měla,
snad zbytky slunce jimi chytnout chtěla.

Či hodlala snad zemi rubáš přísti?
V mých stopách smutně šelestilo listí,
a stesky moje, jenom veršem zdobné,
se rázem proměnily v slzy drobné.

Ó, kéž by jesení tou ku posledu
i žal se proměnil, jejž tesklív vedu,
by všaký cit, jejž jsem kdy v srdci choval,
mně v rudý granát písně zkrystaloval.

Prchající písně.

Ó písně, družky radosti i strasti,
proč jasný zdroj váš vedrem žití prahne
proč prcháte, jak ptáků sbor když táhne
přes dálná moře do krásnější vlasti?

Jen některá, než zlatá vzejde zoře
a v nebi zachvěje se hvězda bledá,
na čelo mé, jak vlaštovice sedá
na skalný ostrov: sen bouřného moře. —

Leč bojí se; ji děsí mračné zvěsti,
let příboj vlnou divokou ji straší,
a z útulku ji nelítostně plaší,
vzdech zklamání a plachý výkřik štěstí!

Již se připozdívá.

Táhnou nebem mraky vleklé,
táhnou hlavou mou,
snů mých zlaté rybky leklé
plují duše hlubinou;
už jich k žití neprobudí
ani pocel Eumenid;
zhasíná to v staré hrudi,
brzy bude klid!

Už se večer krajem plouží,
kráčí mimo mne,
do srdce mi směle hrouží
oči divně tajemné,
v útrpnosti váhá — stojí —
co tam asi zhlíd'? . . .
Ustaň, hlavo, v divé broji,
brzy bude klid! —

Ňader zvony dozpívaly
ladný mládí zpěv,
žaly, any dávno spaly,
zas chtí píti srdce krev;
písní luh, dřív plný květu
pokosen je, zřiď',
stiš se, vzdechu, na poletu,
brzy bude klid.

V duše hloubce nedozírné
nechť to bouří dál,
mír se vrátí v moře vírné
dříve, než by si ho ždál;
netušeně nebes bílý
zulíbá tě vid;
jenom chvíli, ještě chvíli,
potom bude klid.

Sovy.

V černé hlavě dumavého hvozdu,
zaklepala křídly noční sova;
léto prchlo, přišla chvíle nová —
kde je píseň lindušek a drozdů?

Ztratila se, jako vše se ztrácí,
co plnilo ondy duši mladou;
v stará ňadra příšerně se kradou
zklamání a žaly: noční ptáci.

V podzimní den.

Jak chorý poutník s poraněnou nohou
v houšť lesa podzimní se vkrádal den,
kde jarem líbán ondy chvíli mnohou
jsem s ptáky v píseň tkal své duše sen;
tak smutný byl, tak tichý byl,
vzdech z hloubky ňader jeho zazněl jen,
když skráň mi pohladil.

V tvář hleděl jsem mu plachým okem spáče
a v duši chvěl jsem se a též jsem vzdech',
vždyť zřel jsem houštěmi, jak listím pláče
a rudě třísní chvějící se mech,
list každý, vzkaz: Je čas, je čas,
být hotov na poslední cestu všech...
A mně slz pramen vytryskl zpod řas.

Hrdě!

Shoř, shasni, stiš se, srdce, smíru dbej,
nech vzletu, odpočiň si, umírej!
Což nezraněno's šípem jedovým?
Chceš ještě vzplanout? šlehat? Marno, vím!

Snad zřelo's blesk, jenž žhavě s nebe kles',
a jelena, jenž po ráně se vznes'...
To ty's, mé srdce, nechvěj se již dál,
zhyň jak ten blesk, jak jelen, lesů král!

Na pastvině.

K západu se slunce kloní;
nebe zrudlo jako krev,
na klekání ve vsi zvoní,
z pastvin teskný zvučí zpěv.

Jako pták se polem nese,
chví se, slábne; ohlas jen
od skal šedých v černém lese
v luh se vrací jako sen.

A zas hyne, mizí znova,
marně ptám se: „Kamo jdeš?“
Jak ta píseň pastevcova
zhynu, zajdu, zmizím též.

Smutný čas.

Smutný čas; mlh strašidla jsou v polích.
bílé smrti roušky na vrcholích;
žluté listí rudne v slunce středu;
konec zpěvu je a konec vzletu!

Smutný čas; co všecko pochováno,
co vše sežato, co rozmetáno
křídly větrů, bouře ostrým dechem,
žití vzduchem, smrti tajným spěchem!

Smutný čas; zlé hody život slaví!
Stromům rudnou, nám se bělí hlavy
a z třesoucích vine se nám retů:
Vše to tam! Co zbylo z duše květů?

Smutný čas! Ach nic nezbylo žití
jenom slza, jež se v oku svítí,
když stesk tajemný nám po bok sedne...
Prchlých jar zrak žádný nedohlédne! –

Vše se změní...

Západ odívá se v roucho rudé,
na obrovské housle vichor hude,
příšerně to zvučí v starém sadu,
a já těžkou hlavu v dlaně kladu.

Větrem zmítán déšť se v okna točí
divná žalost oblévá mi oči,
stesk vzletnému srdci pouta kuje,
už mi život tepny podvazuje.

Kolem hlavy trny se mi tísní,
duše smutnou krvácí mi písní;
ztratilo se všecko letem roků,
pramen slz jen temení se v oku.

Čekám! Tuším, že se v klidné době
všecko změní, třeba v temném hrobě;
že se slza z očí navždy ztratí,
a má píseň skřivánkem se vrátí.

Západ.

Viz, za lesem, kde sosny výš se pnou,
zjev slunce zalit září nachovou,
proud rudé krve je to, nevidíš?
a stéká k zemi stále níž a níž. —

V mých prsou prochvělých je tentýž zjev
za lesem žití krvácí můj zpěv...
Což srdce mého žal v něm necítíš?
a volněj teče vždy a zhyne již.

Večer.

Buď požehnána, jdoucí od severu,
ty časné podjeseně noci tichá,
svou hlavu vznášíš k hvězd nebeských šeru,
a ret tvůj mírem na mé čelo dýchá;
klid kolem kol, i lidské bídy vlny
tvém ve přístavu zmírajíce hynou,
kéž, Bože, těm, jichž dnové zla jsou plny,
sny blaha aspoň kynou!

Pojď, v sen mne zlíbej retem cudné děvy,
ty klidné podjeseně noci milá,
kéž jako ty i smrt se někdy zjeví,
jež stromy hor jsi rouškou zahalila!
Vždyť vím, že komu smrti bílé paže
kol bolných ňader soucitně se vinou,
všech zbaven sporu, na něž svět se váže,
blah v oblast vzlétá jinou.

Mlhy podjeseně.

Podjeseně mlhy chladné
ovily mi skráň i hruď,
co dřív kvetlo, chřadne, vadne —
blaho, štěstí s Bohem buď!

Už vás srdce nenalezne,
už vás marně volám zpět,
před očima hory mezné,
za mnou, cizí — prázdný svět!

Usouzeno.

Žluté listí z ňader stromů padá,
z ňader lidských jara snové zlatí...
Kamo nesla jste se, přání mladá,
k slávě, k lásce? To se krví platí!

Po špičkách se kradou, netušeny,
vichor odříkání, sever trudu.
Sláva, láska? Obě dvě jsou ženy,
utíkají s nimi beze studu.

Listí, snové — všecko rozneseno!
noc se dlouží, den se rychle krátí,
brzo strom — jak všemu usouzeno —
brzo srdce bude umírati! —

K pouti.

Hle, mraky ovinuly les
a sadu na hruď klesly,
včel lačných bědná hyne směs
před oulovými česly;
z luk pokosených na pozdrav
mně v posled dýše vůně trav,
a v nebi pluje čápů dav
v dál perutnými vesly.

Kam letí asi? Proč ten spěch?
Čas volá, musí plouti.
Viz, podjeseně chladný dech,
a vlákna v suchém proutí,
zda něčeho též necítíš
v svých ňadrech, co tě volá již,
kde věčný mír jest, o němž sníš,
kam čas a vše se routí?

Již přichystej se k pouti!

Starý básník.

„Už k nám se nehlas, stár jsi, odpočiň!
Nač křídla vzpínáš ještě? Ustaň, dost,
žár citu v ňadrech zhasl ti, nuž zhyň,
ať k hodum bohu mladší spěchá host!

Věz, v cestě stojíš nám jak starý peň,
jenž bez násilí nechce padnout v ráz,
a slunce bereš nám; tož zapomeň,
že topor na tě ostří každý z nás!..“

Ej, rubte jen, já musím pět jak pták,
jejž v lesa mlází zahnal světa ruch,
on z žití koleje kal trpký vsák'
a zpívá-li, tož kázal mu to Bůh.

Nuž srdce mé-li v stesku zapěje,
proč kámen na mne padá se všech stran?..
Vždyť jsou to jenom krve krůpěje,
jež z hlubokých mi tryskly duše ran!

Volání

Pojď!
Kdo volá?
Žití.
Nuž zde jsem! — —
Kráčím tmou; svět mořem zdá se býti,
zhynu-li? či z bouře vlnobití
hrst mi květu dáš, jež chvilku voní,
nežli mlhy rosu v tvář mi sroní:
pláč za mládí zlatým červánkem.

Pojď!
Kdo volá?
Mládí!
Nuž, zde jsem!
Vím, že nejvíc zář tvých očí svádí,
leč kam bujné nožky tvoje pádí,
růže kvetou — po nichž srdce stuně —
jako rty tvé žhavé, plné vůně
s konejšivým duši plápolem.

Pojď!
Kdo volá?
Láska!
Nuž, zde jsem!
Ach tvůj úsměv přetvářka je, maska,
vím, že první zaplaší tě vráska
a že vzkřiknu: „Lépe by se stalo,
kdyby srdce rázem za své vzalo
prvních políbení požárem!“

Pojď!
Kdo volá?
Štěstí!
Nuž zde jsem!
Zjevem mnil jsem tě, ne pouhou zvěstí,
usedlo's mi ondy na pelesti
dětské postýlky, dnes zas tě zřím,
směješ se — leč já již nevěřím,
nešťasten tvým byl jsem údělem!

Pojď!
Kdo volá?
Právo!
Nuž zde jsem!
Svár tvým druhem, tvorsto hněvem dravo,
z lidské krve chceš být jenom zdrávo,
za tebe má člověk život dáti,
na smrt bít se, na smrt bojovati?
Nuže staň se, třeba proti všem!

Pojď!
Kdo volá?
Světlo!
Nuž, zde jsem!
Kéž bys s božstvím soucitu se střetlo,
než bys v hloubku lidských ňader slétlo,
zkad bys vzneslo každé jeho hnutí
činem dobra, písně na peruti,
svět jež plnila by hlaholem.

Pojď!
Kdo volá?
Krása!
Nuž, zde jsem!
Srdce s nadšením ti v ústret jásá,
zář tvá pel v květ lidských duší střásá;
v bojovníku tvých se stavím šiky,
nebojím se hany, ani dýky,
tvým jsem manem, tvým jsem nohsledem!

Pojď!
Kdo volá?
Země!
Nuž zde jsem!
Ve mně ukrýváš se přetajemně,
Tvůj jsem prach, a vše, co klíčí ve mně;
k síle své chceš nazpět moje žití,
v svůj zas klín jak matka chceš mě vzíti,
nuže, obejmi mě, v hrob mě vem!

Besídka.

Vše rozpadlo se, žel, ó žel,
co čas mi v srdce dal;
i háj mých písní ošuměl,
kam jsem dřív zalétal.

Vše porval stesk a zdusal klam,
už není zhola nic;
kam noha kráčí tu i tam,
žal ze všad jde mi vstříc.

Ba nikde cesty jako kdys,
leč přece jednu zřím,
té konec besídka, ó viz,
je s krovem mechovým.

A do ní malá dvířka jen, —
vše prosto, beze zdob, —
tam odpočinu spokojen…
Ó Bože můj, toť hrob!

Pták a píseň.

Pták z keře vznesl se — bez vnad je les —
a letí, letí,
by na kmen staré lípy v šírém poli —
už bez listí — mráz těkal po okolí —
jak raněný s výkřikem žalu kles'.

Aj, zda to asi ptáka volný let,
zda křídel síla,
jež vzdušné vlny v ústup přinutila?
či co jej neslo, jenom bouře byla,
s ním v širý letší svět?

Tak s písní pěvcovou, když žití mrak
mu stíní čelo,
když v srdci zhasíná, co zářit chtělo,
a všecko pláče v něm, co zpívat mělo,
a mlha kryje zrak. —

Vzpomínka.

Hledím v kraje; země zimy čeká,
hledím v ňadra: všecko v sněhu leží,
krajem v posled zlaté slunce těká,
ňadry zlatá upomínka běží.

Běží, letí; kraj skryla mha šedá,
a myšlenka dumná v jejím stínu
jako sirá vdova v duši sedá
na omšenou štěstí rozvalinu.

Z vlastních dveří.

Vše sivo kolem, mraky temně šedé
jdou v dál a šíř,
svou družku zimu podzim k hodu vede,
a jíní jemnou pýř
jim na svatební cestu sypou mraky —
ach, nejen jim; mně taky!

Zapadlo všecko, srdce mé i hlava,
v hruď dech' mi chlad;
poslední kvítí duše opadává,
a přes noc snad
krev žití rozkazu se vzdorně zpeří —
a z vlastních musím dveří.

Přes noc.

Na horách-li sníh se bělá,
v dolinách se stmívá:
šedne-li vlas kolem čela,
smutně se to zpívá;
jinak v mládí zlatovlasém,
s nímž se jarost druží:
ulehneš-li v čele s vrásky,
přes noc skráně rukou lásky
zdobí vínek z růží.

Jinak, když nás život honí,
rve a tepe hlavu,
staré plece k zemi kloní
jako vichor trávu;
když věk chmurným křídlem sroní
růže prvé krásy:
s černou kšticí lehneš v lože
ráno vstaneš — věčný Bože –
s šedivými vlasy!

—

Zasněženo.

Bílé sněhy dalná role halí,
sivé mraky po nebi se valí,
vrány divné krakorají zvěsti...
Zasněženo všecko, vše — i štěstí!

Co mi zbývá? Hlava k hrudi padá
na ňadra, jež ondy byla mladá;
na srdce, v němž černá růže zkvetla —
čekám hrobu tmy a nebes světla.

Zimní noc.

Noc v jizbu zahnala mě chladná,
na skrovné lože jsem si leh';
zde nesní se mnou duše žádná,
ni pták, radš skryl se v parostech.

Bouř černým křídlem v skály tepe,
a netvorný mě straší mrak,
vlas jeho deštěm v okno klepe,
a ohněm blýská temný zrak.

Kol chaty meluzína kvílí
a hvízdá truchlou píseň svou
a pohněvaně každou chvílí
chce ke mně dveří skulinou.

Mé srdce chvěje se a ouží,
jsem v širé dálce sám a sám;
tlum duchů nad hlavou mi krouží,
já propaď zas jich návštěvám.

Slyš, žalují a smutně pláčí,
jak na hřbitově dětí řad,
když hrobník s rakve příkrov svláčí,
by otce do hrobu jim klaď.

„Ó nech nás, pěvče, žalostěti
a neplaš večerní náš zjev;
jsmeť tvoje tužby mrtvé děti,
a nechceme než tvoji krev!“

Žal.

Jen stesk to byl, jenž náhle na mne padl;
já nedbal ho, ba ještě jsem mu zpíval,
však on svá křídla na hlavu mi kladl
a čelo v stíny skrýval.
Čím dál, tím krutější je zlý ten host...
Už dost, už dost!

Žal tajemný mi v hloubku duše klesl,
jak lvu, jenž broučka u své tlapy shledl
a šetřil ho; leč nevděčník se vznesl
a do týlu mu sedl
a bodl ho a otrávil mu krev...
A hyne lev!

Trudné upomínky.

Běží půlnoc zasněženou plání
běží upomínka sivou skrání;
obé, mrazem hnáno, smutně klusá;
půlnoc luh i polí setbu ranní,
upomínka květy ňader dusá.

Přejde půlnoc; v horský odpočinek
zajde zima; pestrý květů vínek
jaro luhům dá... Co ňadrům asi?
Ach, jen černé růže upomínek,
do srdce a kalné slzy v řasy!

U zamrzlého zdroje.

Sníh zavál pole, háj i luh,
vše bílo v zad i v před,
dech stromů v jemné jíní stuh',
dech řeky v jemný led;
tříšť útlá — zdroje stkvoucí sen —
se těsná kraje kol,
a diamanty posázen
je pampeliščin stvol.

Plach stehlík k zdroji přiletěl:
„Kde krůpěj k pití as?
Znik' vína zdroj, jejž dřív jsem měl
na slunný hodokvas;
mám u pramene zhynout snad,
než písně vyzpívám?“ —
A zaúpěl a mrtev pad' —
či jsem tím ptákem sám?

Půjdem spat.

Půjdem spat už, půjdem spat;
divně se to v srdci honí,
a ta hlava již se kloní
pod tajemné moci rukou;
krev se pění, tepny tlukou —
spili jsme se žitím snad?
Půjdem spat.

Půjdem spat už, půjdem spat,
byli jsme tu chvíli dlouhou,
žitím mřeli, vadli touhou,
doufali a štěstí ždáli,
nad snů zlatých rakví stáli,
umírali na stokrát;
půjdem spat.

Půjdem spat už, půjdem spat;
což tu ještě dělat máme?
mladým místo uděláme,
jimž snad víc než nám se zdaří;
kéž dovedou jak my staří
tu svou hroudu milovat...
Půjdem spat!

Největší přání.

Já vykonal, co určilo mi žití
a připraven jsem několik už let
do černé Cháronovy lodky jíti
a klidně na onen v ní odplout svět.

A přec mi ňadry vroucí přání letí,
všech krásnější a dražší všakých zdob:
svou vlast bych šťastnou přál si uviděti,
než za mnou svět se uzavře i hrob.

OBSAH.

Str.

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE

[illegible]

[illegible]